

УДК: 08.01.04.330.332(447.82)

Шевчик Б. М.,

bmshevchyk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0004-325X,

д.е.н., проф., професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Косоловський І. С.,

ihorok777@gmail.com,

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

КОГНІТАРІАТ ЯК ВИРОБНИК ГЕРМЕНЕВТИКО-ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО КАПІТАЛУ НООЕКОНОМІКИ

***Анотація.** Досліджуються екзистенційні принципи людської присутності в соціокультурному просторі майбутнього. Стверджується, що у технологічних вимірах економіка майбутнього у її виробничих спроможностях творення вартості зможе подолати апріорний детермінізм матеріального середовища, представлений обмеженнями у просторі та часі. Економічна система, у якій застосування цифрових і квантових технологій зумовлює рух вартості у режимі нульових граничних витрат виробництва і нульових альтернативних витрат використання, визначається як нооекономіка. Когнітаріат визначається як меритократичний клас суспільства нооекономіки, який є носієм стратегічного ресурсу цього типу економічного порядку – герменевтичного капіталу. Висувається гіпотеза нооекономіки як «економіки дарування-себе» через символічний обмін. Обґрунтовується, що якщо застосування цифрових технологій анулює детермінізм часу у структурі вартості, а отже, тяглість трудових процесів у кількісному вимірі, бо мить не має протяжності, а квантова технологія делокалізує просторовий детермінізм присутності вартості через тотальність об'явлення у спонтанній невизначеності, то як формувати ціну ринкової пропозиції товару, коли дефіцит перестав бути апріорним середовищем? Там, де у відносинах між людьми зникає протяжність часу, зникає кількісна підстава оцінки міри корисності: тотальність не можна уявити, як і безконечність. Але рефлексії безконечності, тотальності, вічності та абсолютного передбачають мислячого суб'єкта, а отже, людську присутність, душа якої переживає потребу споживання Істини для з'ясування остаточних відповідей щодо власної екзистенції. У такій ситуації постає потреба розуміння принципу формування споживчої вартості аксіологічного тексту як товару — його онтологічної новизни і телеологічної спрямованості регенерації герменевтичного капіталу — іманентного досвіду сублімації дихотомій буття і світу в інтегральних вимірах Суцього. Самозростання вартості в нооекономіці — це новий герменевтичний досвід інтелігібельності сенсу, пережитого і осмисленого у творчому преображенні опису світу-у-собі через культурний наратив. Монетизація такого досвіду не може бути виражена темпоральністю часу енергетичних затрат, а лише інтенсивністю духовної потреби у присутності Істини, яка не може мати ринкової ціни. Не лише творення, а дарування цінності — ось критерій доступу до влади, «вушко голки» меритократичної еліти суспільства нооекономіки — когнітаріату. Формування когнітаріату — найвище стратегічне завдання сучасної інтелектуальної еліти України, яка осмислює виклик і ціну війни.*

Ключові слова: нооекономіка, когнітаріат, герменевтичний капітал, аксіологія, онтологічна новизна, екзистенційний сенс, дарування-себе, символічний обмін.

Shevchuk B. M.,

bmshevchyk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0004-325X,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Kosolovsky I. S.,

ihorok777@gmail.com,

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

THE COGNITARIAT AS A PRODUCER OF HERMENEUTIC-EXISTENTIAL CAPITAL OF THE NOOECONOMICS

Abstract. *The study examines the existential principles of human presence within the socio-cultural space of the future. It is argued that, within technological dimensions, the future economy – through its productive capacities for value creation – will be able to overcome the a priori determinism of the material environment, characterized by spatial and temporal limitations. An economic system in which the application of digital and quantum technologies drives the movement of value at zero marginal production costs and zero opportunity costs of use is defined as a nooeconomy. The cognitariat is defined as the meritocratic class of nooeconomic society, serving as the bearer of the strategic resource of this type of economic order – hermeneutic capital. A hypothesis is proposed regarding the "nooeconomics" as an "economy of self-giving" mediated by symbolic exchange. The argument posits that if the application of digital technologies nullifies temporal determinism within the value structure – and consequently the continuity of labor processes in quantitative terms, given that an instant lacks duration and if quantum technology delocalizes the spatial determinism of value's presence through the totality of manifestation amidst spontaneous indeterminacy, then how is the market price of a product to be determined when scarcity has ceased to be the *a priori* environment? Where the dimension of time vanishes from human relationships, the quantitative basis for assessing the measure of utility also disappears: totality cannot be conceived, any more than infinity can. Yet reflections on infinity, totality, eternity, and the absolute presuppose a thinking subject and thus a human presence whose soul experiences a need to consume Truth in order to clarify ultimate answers regarding its own existence. In this situation, a need arises to understand the principle behind the formation of the use-value of an axiological text as a commodity specifically, its ontological novelty and the teleological orientation of the regeneration of hermeneutic capital, which constitutes the immanent experience of sublimating the dichotomies of being and the world within the integral dimensions of the Existent. The self-augmentation of value in the nooeconomy represents a new hermeneutic experience of the intelligibility of meaning meaning lived and comprehended through the creative transformation of the description of the world-in-itself via cultural narrative. The monetization of such an experience cannot be expressed in terms of the temporality of energy expenditure, but only through the intensity of the spiritual need for the presence of Truth, which cannot have a market price. Not merely the creation of value, but the gifting of it this is the criterion for access to power, the "eye of the needle" for the meritocratic elite of the nooeconomy society: the cognitariat. Forming the cognitariat is the paramount strategic task for Ukraine's contemporary intellectual elite as they grapple with the challenge and the cost of the war.*

Keywords: nooeconomics, cognitariat, hermeneutic capital, axiology, ontological novelty, existential meaning, self-giving, symbolic exchange.

JEL Classification: A13, B49, O39, P16, P49, Z10

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2026-87-07>

Постановка проблеми. Про кризу сучасного їм світу люди говорили і писали в усі епохи. Наш час – не виняток. Але є особливості: сучасний період являє собою соціокультурний перехід від чуттєвої до ідеаційної культури як домінуючої у ціннісному описі світу, що визначає характер свідомості.

Перманентна криза культури сучасності – це більше, ніж фазовий перехід, що дипломованими експертами та впливовими медійними аналітиками не усвідомлюється. Інституціоналізація відносин під впливом цифрових технологій і штучного інтелекту призведе або до повної редукції людської ініціативи через засилля уніфікуючих нормативних вимог вітальної одноподібності, або послужить майданчиком для появи Нової Людини – суб'єкта екзистенційного виклику та онтологічної відповіді. У такій ситуації, де тіло цивілізації самозадоволеною жабою прискорено вариться у казані антропогенної ентропії, прорив Нової Людини у чистий ефір духовної культури як точка біфуркації може відбутися там, де вчорашня периферія спромоглася на реанімацію взірців Одвічного як нормативну вимогу завтрашнього Центру. Про умови місця і

часу появи такої Людини йдеться у цьому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У наш час, коли рівень розвитку техногенезу сягнув першооснов матеріального світу у вимірах його субстанційних першоелементів, де зникнуть усі таємниці назовні від людського ока, сферою наукових досліджень стане внутрішня безконечність всесвіту самої людини, містерія її душі. Магістраллю духа у глибини душі є культура. Тому не дивно, що серед сучасних наукових досліджень з економіки почастишали праці із культурології, психології, екзистенційної філософії та логотерапії, навіть з історії релігійних ідей. Фокусом уваги вечних стає людина, її внутрішній світ уявлень і потреб, а не лише абстракції кількісних величин, які завжди показують лише поверхню айсберга економіки. Для висвітлення цього антропогенно-культурного зміщення у дослідницькій настанові економістів-теоретиків ми використали ідею «гуманоміки» Д. МакКлоскі [8]. Для з'ясування принципів символічного обміну та їх застосування у цифровій економіці чуттєвих вражень було використано праці О. Воронюка [2], Дж. Пайна [10],

Г. Кісінджера [7], Р. Шиллера [20] та В. Шивельбуша [19]. Щодо перспектив нової еліти та застосування влади було проштудійовано праці А. Маклакова [9], Г. Рейніна [12], А. Вулріджа [3], А. Стубба [13], Т. Джатта [4]. Для пояснення поширення екзистенційних запитів у сучасному секуляризованому світі через інтерес до метафізики і онтології ми використали ідеї М. Еліаде [5], В. Франкла [18], Ч. Тейлора [14, 15], К. Трумена [16]. Гіпотеза «економіки дару» була сформульована на основі «філософії дару» Д. Федорики [17].

Постановка завдання. Метою цього дослідження є з'ясування соціокультурних передумов, семіотико-аксіологічного інструментарію та атрактивно-ментальних настанов для можливості появи в умовах сучасної економічної дійсності нової людини-когнітарія-меритократа ідеаційної культурної ментальності, здатного продукувати тексти онтологічної новизни і поширювати їх простором символічного обміну.

Мета передбачає реалізацію завдань:

- з'ясування екзистенційних вимірів «творчих деструкцій» в умовах альтернативних дихотомій соціокультурних проєктів перспектив економічного розвитку;

- пошук інтерпретації субстанційності економічної вартості в умовах технологічної анігіляції детермінант простору і часу у виробничих процесах квантової економіки;

- з'ясування когнітивної спрямованості антропогенних ресурсів нооекономіки в умовах екзистенційних викликів обскурації аксіологічних домінант чуттєвої культури;

- обґрунтування заміщення у статусі домінуючого інституту мінових трансакцій ринкового способу обміну символічним під впливом цифрово-квантових технологій;

- висунення гіпотези «економіки дарування себе» як тексту онтологічної новизни – єдиного виду інтелігібельної творчості, де штучний інтелект не зможе конкурувати із людською здатністю пізнання Істини;

- обґрунтування меганаративної настанови «Великого Повернення» як базового наративу інтегральної аксіології ідеаційної культури в нооекономіці когнітаріату;

- пояснення семіотико-архетипових та іманентно-аксіологічних передумов ідеації пластів культурної ментальності у сучасній українській людині для можливостей становлення когнітарія – кордософійного проєкту Нової Української Людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. У тиші спокою ми споглядаємо присутність-себе. Тиша – це реліктовий звук Вічності. Якщо На початку Всього було Слово, то Тиша була Початком Слова. Тиша – переживання глибини, занурення у надра надр – у Ніч Початку-у-собі.

Ембріональність Початку – місце чистоти, не оскверненої его, і точка повноти, де присутність неусвідомлюваної Благодаті не постала уявою іншості, не спричинивши досвіду нужди та не витворивши шкалу ієрархії потреб. Початок

зосередження досконалості у причинності причин, де закон обмежень ще не має влади, де світ не розділений у своїй первозданній цілісності і душа слухає колискову сновидінь у лоні свого раю.

Але чому Вічність породила Час, де невідвротність Кінця живого через смерть стає апогеєм найбільшої турботи – волі до безсмертя? Людина починається не із заперечення тварини у собі, а з відчуття себе спадкоємцем Вічності. Культура починається із досвіду пошуку безсмертя. Тоді життя стає мандрівкою, де дух прокладає мости свого уприсутнення через ланцюг подій, формуючи простори пам'яті слідами полум'я своїх звершень і залишаючи тліючі іскри для смолоскипу обов'язку нащадків.

Людина розділена є людиною бунтівною не в гендерному сенсі, а в духовному, де дух – воля до віднайдення Повноти Початку Першого Дня. Досвід бунту бунтівного Херувима перетворив світ у місце екзистенційного абсурду, тобто у місце таємниці співвідношення життя і смерті, у пастку жаху та розпаду і в чин мужності стояти між болем і невідомим. Земне життя людини – це відповідь Бога на бунт Люцифера, де людина волею до Правди здатна на бунт супроти бунтівної гордині найдовершенішого творіння, що спромігся на досвід руйнівної альтернативи.

Двоє творинь у Всесвіті наділені атрибутом подоби Творця – свободою: Люцифер і Людина. Через це свобода не може бути усвідомленою необхідністю, тобто проявом детермінізму світу цього, де на все чигає смерть, а лише причинністю-із-себе, тобто із тих глибин чистих можливостей, де свідомість відображеної Істини активує волю у потік любові діянь добра. Бунтівник супроти Бунту, діяч заперечення Першого Заперечення – ось інструментальний вимір духа людського у задумі Творця, але це не є сенсом людського буття, бо засіб не може бути остаточною метою навіть як десниця Бога. Мета – це осягнення творінням повноти Творця. Ця воля до Повноти у Людині і через Людину проявляється у двох вимірах: у наповненні чаші серця нектаром любові та у наповненні чаші розуму вином Живої Істини. Поєднати ці дві чаші в одну і є екзистенційною таємницею Буття Людини.

Спадщина вічності душі здобувається справою діянь духа у модусі безконечності. Чому це можливо сьогодні? Вічність – це присутність без поступальності, а безконечність – це присутність без протяжності. Отже, вічність релевантна миттєвості, а безконечність – точці. Дух є потоком волі, тобто точка рухом творить лінію, лінія – площину, площина – тіло, а що постає внаслідок руху тіла? – Щось у просторі чи поза простором? Наприклад, у пам'яті, зокрема у пам'яті інституціоналізований? Мить – це неодискретнена темпоральність часу як актуальної присутності тут-і-тепер у теперішньому як бутті, адже минуле – тінь буття, а майбутнє – міраж буття. Сучасні цифрові і квантові технології дозволяють конвертувати час і простір у реальність вічності і безконечності безпосередньо у бутті людини. Це виглядає неймовірно для матеріалістичної свідомості, але логічно для ідеаційної рефлексії.

Розглянемо на прикладі економіки – науки і практики багатства. Економіка є діяльністю руху вартості у суспільстві. А вартість — це енергія, форма руху матерії. А закон матерії – детермінізм, виражений числом. Тому вартість вимірюється кількісно, в грошах. Водночас, енергія – умова життя: більше енергії – більше життя. Звідси випливає економічний наратив максимізації енергії у засобах життя: майнових, речових, продуктивних, репрезентативних та фіктивних активах. Тому економіка – це гонитва за енерговидобутком, де інструментом ефективності виступає машина. Оскільки вартість товару обернено пропорційна продуктивній силі праці, то ріст багатства зумовлюється технологічними спроможностями стискання часу: менше часу на виробництво – більша кількість продукції, а отже, вищі доходи. Гіпотетично виходить так, що казкава заможність можлива там, де час перестав відігравати роль обмежувального фактора застосування ресурсів, тобто у царстві абсолютної свободи. А якщо серйозно, то дійсно: до якої межі часового детермінізму через застосування машини може дійти людина у зусиллях енерговидобутку із природного середовища? Час, як і простір, – це властивість матерії у її поступальній мінливій плинності із майбутнього у теперішнє, яке миттєво стає минулим. Майбутнього ще немає, минулого вже немає, а теперішнє — невідворотно мінлива мить. І тут слово «мить» – ключове!

Людина – це міст між двома реальностями: свідомістю і світом. Свідомість – осередок уявлення потреб, світ – середовище пропозиції ресурсів. Час – умова перетворення ресурсів у продукти через працю. Мить теперішнього – це неодискретна темпоральність актуальної присутності свідомого буття у протяжності, яка не фіксується кількісним показником. Де б людина не була думкою, – у мріях чи спогадах, – вона завжди перебуває у теперішньому. Тож мить – єдина реальність у відносінах людини зі світом. Але людина при цьому користується досвідом, знанням і детермінує майбутнє вірою. Тож реальністю свідомості є минуле, де досвід зберігається у пам'яті ланцюгами пізнаних каузальностей, а також є майбутнє, де уява малює бажане як дійсне, мотивуючи волю у практичному спрямуванні перетворення світу.

Отож вартість життєвого блага прямо пропорційна кількості затраченої праці у тривалості робочого часу. Тож вартість відображає дефіцит. Взагалі економіка – це спосіб життя людей в умовах світу як дефіциту, бо лише з умов рідкості доступу, кількісного обмеження можливостей виникає вартість, власність, влада, товар, гроші, ринок, суспільство і держава. Що довший час, то вища вартість, а отже, обмеженіший доступ.

Виходить, що абсолютне багатство можливе у нульовій протяжності часу. І тоді такою недетермінованою протяжністю може бути вічність (і тоді абсолютне багатство – це Блаженство Царства Небесного) або наданий машинами миттєвий доступ задоволення поточної потреби, наприклад, через застосування штучного інтелекту. Чи

виправдані побоювання, що ШІ витіснить людину із сфери творення образів краси? Краса – це мова любові. Серце людини стає устами Слова для серця ближнього, що споживає його як Істину. Істина – кисень душі. Тому творець краси має мати живу душу, де образами буття рухає сила любові. Чи має машина душу, яку вдихнув у неї Творець?

Але як уможливити миттєвий доступ споживача вибору? Для споживача вартість – це відмова від другої за значимістю альтернативи: того, чого хочеться трохи менше. Але хочеться. Пропозиція блага у миттєвому доступі це, передусім, технології застосування нульових граничних витрат виробництва. Якщо світ є місцем енергетичного дефіциту, то звідки візьмуться нульові граничні витрати у матеріальному виробництві, де діє закон зростаючих граничних витрат? – З людського інтелекту, конвертованого в інноваційну машину, спроможну звести виробничий цикл до миті часу, що підтверджують цифрові технології: між натисканням клавіші та споживанням тексту минають секунди. Мить доступу означає тотальність споживання, але нульові граничні витрати обвалюють ціновий механізм, бо зникає підстава об'єктивного підрахунку вартості, де такою підставою обчислень є детермінізм часу, зведений у миттєвості до нуля. Цікаво, що нуль – знак вічності, лінія кола без початку і кінця, тобто нічим не детермінована протяжність, або присутність без поступальності, що є спільним визначенням як вічності, так і миттєвості. Мить – це повнота актуальної присутності, бо «Я Є» можна сказати лише тут-і-тепер.

Якщо нульові граничні витрати виробництва унеможливають ринкове ціноутворення через відсутність кількісних показників часової протяжності послідовних модифікацій станів речовини та енергії, то що буде з ринковою пропозицією, яка очікує доходу, і з самим ринком як місцем обміну офіруваного часу на зароблені гроші? Тобто цифрові технології обріжуть прив'язку вартості до трудових витрат через анулювання протяжності робочого часу. Але ж праця – субстанція вартості! Немає праці – немає вартості. А економіка – це наука про вартість. Невже машина вб'є економіку?

Економіка – це діяльність праксеологічного вибору, тобто вибору самої діяльності, атрибутами результатів якої є вартість, корисність, цінність, придатність тощо. Якщо пригадати євангельську тезу: «Усе мені можна, та не все мені корисно», – то розширені можливості не релевантні глибинним потребам. Якщо споживною вартістю тексту, миттєво отриманого натисканням клавіші, є когнітивна істина, то чи вписується вона у дію закону спадної граничної корисності як критерію ринкового вибору? Те, що на аксіологічній шкалі свідомості поступається пріоритетністю в альтернативному виборі, не може бути істиною! Істина не має альтернативи, а отже, не має ринкової ціни і не вписується у ментальний патерн спадної граничної корисності, бо як назвати людиною того, хто знецінює Істину? Хто ігнорує Її на користь іншої альтернативи у множинності деструктивних форм – брехні? Істина — єдина, неподільна, абсолютна, підвладна

єдиному закону – тотальності Буття Сушого у душі і свідомості творіння.

Тепер щодо простору: ринок – це місце еквівалентного обміну, що передбачає просторову локацію мінового дійства. Якщо цифра як технологія надає інформацію у режимі визначеної присутності – програми, то квант творить реальність із спонтанної тотальності необумовленої присутності будь-чого будь-де. Тобто, якщо цифра анулює детермінізм часу, то квант – детермінізм простору. Тобто квант робить реальністю безконечність. Людина не може образним чином уявити собі безконечність, але мовою алегорій і абстракції безконечність можна представити як сферу, центр якої є скрізь. Отже, хоча безконечність не має протяжності, вона має центр. Спробуймо пояснити мовою символізму: основний символ Християнської Цивілізації – хрест. Горизонтальна вісь хреста показує розгортання від точки центру перетину безконечних модальностей чистої потенціальності конкретного метафізичного патерну буття між добром і злом. А вертикальна вісь – це ієрархія безконечних станів всезагального буття між Ідеалом Абсолютного і Хаосом Ентропії. Отже, Хрест – це Символ Універсального Існування, що відображає інтегральний прояв Всезагального Буття через реалізацію у проявленому модусі усіх можливостей, які Буття онтологічно вміщує у своїй Всеєдності. Центр Хреста – це і є Ворота Великого Повернення, куди неможливо повернутись. Сварга (як ліво-, так і правостороння) показує цю неможливість. Невже дійсно Рай втрачено назавжди і людина приречена імітувати вічне повернення через ритуал жертвопринесення? І до чого тут цифрові і квантові технології сучасної постіндустріальної цивілізації?

Подія на Голгофі уможливила Велике Повернення. Кожен делокалізований центр безконечності як сфери є перетином осей Хреста і являє собою персоніфіковану присутність особи Агнця-жертви, – Сина Божого і Сина Людського, – Який є Шляхом поєднання альфи всезагального Першопочатку із омегою усіх звершень і здобутків духа, що пройшов випробування між могилою лона і лоном могили. Рух від Єдиної Альфи до індивідуальної омеги є дугою циклу сходження духа у становленні волі як конвертації чистих потенцій Сушого в опрідметнену довершеність Буття, де Альфа Початку в омезі повернення стає Альфою Повноти. Єдиний Творець є Серцем Всесвіту. Тоді делокалізованими центрами безконечності виступають серця людей. А це означає, що когнітивна істина має кордософійний вимір, де подія добра звершується силою любові у пізнанні мудрості. Кордософійний вимір пізнання є іманентним когнітивним актом, де результатом виступає осмислений сенс пережитого, а не утилітарна придатність речовини природи чи розважальне спектаклярне дійство в економіці чуттєвих вражень. Серце людини – це безконечно глибока особиста Вифлеємська печера душі, де в непросвітлюваній безодні спочиває у яслах безтурботності гірчичне зерно Абсолюта – чиста можливість Духа. Відкрита зіниця ока Духа є присутністю Істини у Людині, і лише тоді стає

видимим Шлях. І якщо людське творіння є образом Творця у свободі і Його подобою у творчості, то фрактальний принцип такого уподібнення знаходиться у серці – місці зустрічі спонтанно флюктуючої волі Архетипу із Логосом Істини як нормативною вимогою духа у вчинку. Так розум отримує аксіологічний інвентар раціоналізації проєктів, несуперечливих у суті своїх актуалізацій без необхідності боротьби із зовнішніми викликами, а отже, без витіснення неприйнятного у тінь, де воно флюктує енергією майбутніх загроз через виклики зовнішнього середовища від суперника у бізнесі до ворога у війні.

Якщо квантова технологія передбачає делокалізовану тотальну присутність усього мислимого та уявлюваного у поточну мить екзистенційної потреби, то чи можливим буде обмін на основі принципу зворотної транзитивної еквівалентності руху товарної маси та її грошової репрезентації, де вартість праці зустрічається зі своїм дзеркальним відображенням у грошовому знакові? Які риси впізнаваності буде мати ринок без ціни пропозиції на основі витрат виробництва за наявності лише ціни попиту як монетизованого формату дарунку-у-відповідь? І, головне, як інституціоналізувати такий обмін, адже усяка норма стосується обмеження і невідомо як її застосовувати у квантовій безконечності? Якщо Істина є даруванням Благодаті, то як виглядає монетизація вдячності? Якщо людина нічого не може дати взамін за власну душу, то що вона може офірувати за дар Благодаті? Повторюємо: Істина не має ринкової ціни, а необхідність жертвопринесення як умови уприсутнення трансцендентного перестало бути еталоном метафізичної еквівалентності після Воскресіння Христа! Тож взагалі про який обмін йдеться?

У живій природі існує симбіоз, який дозволяє видам неусвідомлено взаємно впливати одне на одного заради спільного виживання. Людина відрізняється від тварини здатністю свідомого вибору, якому передують творче поєднання ідей. За законом метаболізму енергії, речовини та інформації одвіку існує світ. Оскільки людина оперує двома видами реальності – свідомістю і світом, – то, відповідно, кожен із цих двох видів реальності слугує домінантною силою метаболістичних орієнтацій людини. Саме за цим підходом люди поділяються на аристократів духа та плебей утилітаризму. Плебей – це той, хто у результатах своїх вчинків не бачить причин своїх страждань. Демократія – це форма плебейського порядку, де результат вибору плебея стає причиною страждання суспільства. Тому демократія – це поганий порядок для суспільства інтелектуалів та оптимальний для соціуму плебейського неучтва.

Свідомість плебея спрямована на зовнішній світ як єдине джерело благ і поле здобуття трофеїв. Зібрані трудовим зусиллям сливи, за Дж. Локком, стають моральною, юридичною, політичною та економічною підставою приватної власності у світі плебей. Так, праця створила людину як соціальну істоту, але вона стала і прокляттям раба, і вироком вигнання за гріхопадіння першої людини. Чого не

бачить плебей (і не може бачити в силу своєї обмеженої духовної природи)? Матеріальний світ — символ трансцендентного. Земні події — лиш відображення імпульсів духа у вічному царстві чистих ідей. Для плебея причини і наслідки його життя розгортаються лише на фізичному плані у просторі і часі. Для аристократа духа фізичний світ лише містить проявлені наслідки світу горнього, де ідея опосередковує свідомість думкою, яка стає чуттєвою силою волі і через працю опредметнюється тілом у просторі та подією в часі. Осередком волі є серце — особиста Вифлеємська печера ясел дрімачої любові до життя, але життя духа, якому підпорядковані потреби та інтереси плоті. Тому у серці людини йде підготовка причин дієвості сил вищого світу — віра! Тому де серце волі — там скарб духа! У духовному плані профанічне наривується сакральним. Секуляризація Західної цивілізації супроводжується зміщенням фокусу пошуку духовного авторитета із трансцендентного в іманентне, але як чуттєве. Тобто аполлонійська раціоналізація експлуатації природи слугує цілям діонісійської насолоди масового споживання та супровідного сурогату вакханічних оргій — спектаклярних чуттєвих вражень економіки послуг. Спектаклярність буває корисною для культурної каналізації потягу до насильства: у телевізійному бойовику насильство не справжнє, але емоції реальні та морально легітимні.

Насправді соціальність людини, що проявляється як потяг до обміну, онтогенетична: чуттєві стосунки взаємно пережитих емоцій розвивають людяність, де емпатія доповнює норму і підвищує самооцінку. Люди розуміють одне одного тоді, коли переживання їхніх світів подібні (ключове слово — «подібні»). Тобто існує спільне першоджерело усіх людських переживань, що солідаризує соціуми в інтегральному застосуванні індивідуальної волі до життя. Еліта, яка задає аксіологічні взірці високих переживань, — це соціальний продукт історичної селекції. Якщо бізнес ініціює ринковий обмін пропозицією засобів життя у вигляді товарної маси, то еліта ініціює поширення тих вищих освоєних модусів духа, де воля утвердила себе у вимірах довершеності нового бачення краси та усвідомлення істини. Пропозиція цінностей з боку еліти є формою обміну, що нагадує дарування. Такий обмін принципово не може бути еквівалентний, хоча й може опосередковуватися грішми. Аксіологічне набуття нового досвіду-себе сприяє свідомості автентичності із подальшим намаганням трансценденції досвіду, рефлексією екзистенції. Когнітивна настанова поступу відстороненої дисципліни через відразу до спокус плебейського світу знімає суперечність між свободою та необхідністю. Якщо свобода є причинністю-із-себе, а необхідність зумовлюється голосом совісті через дійство обов'язку, що впливає з любові, а не тиску зовнішнього середовища у вимогах адаптації до неприйняттого чи примирення з абсурдністю, то індивідуальна свобода є виявом волі до вищого блага, до вищої міри досконалості буття світу, усвідомленим поривом духа торкнутися

Абсолютного. Бути носієм такої свободи — привілей аристократа духа.

Свобода мислення і волі — це і є свідцтво проростання із глибин печери серця гірничного зерняти Істини, що постає тілом діянь, де «телос» — реалізація мети інноваційної творчості понад існуючі патерни культурного відтворення як факт розвитку і підстава розширеного досвіду. «Телос» — ейфорія бенкетуючої душі на незайманій сніговій вершині сходження, що дає бачення нових вершин. У мандрівці духа земним життям подолана вершина збільшує внутрішню повноту — аксіологічну ємність душі. Користуючись розумом у процесі сходження, людина наповнює себе через автентичне становлення із єдиного першоджерела Істини, де чашею повноти виступає серце — осередок мудрості, де здобутки розуму стали справою добра. Розум є інструментом міри буття-себе, а оскільки душа є іманентною безконечністю, то розум не є достатнім для себе самого, бо, докопуючись у явищах реальності ідеального змісту, не може досягнути останню реальність — Ідеал Істини.

Парадокс свободи полягає в тому, що, здійснивши вибір самого себе за своєю уявою, людина унеможливує подальші можливості, реалізувавши остаточну можливість — смерть. Тому людина наділена особливим Даром Благодаті: будучи собою у власному бутті, бути чимось іншим через творчість. Жодна істота у світі не може бути іншою, ніж вона є, окрім людини у її мандрівці становлення, у безконечному сходженні на все нові і нові вершини недосяжного у принципі ідеалу. Використовуючи розум як інструмент міри власного буття, людина має «вийти-із-себе», щоб стати проекцією пізнання самої себе. А стояння зовні себе є стоянням у світі, який є фрагментарністю спостережуваних явищ, сутнісно не пов'язаних між собою. Настанова автентичності вимагає пов'язати ці фрагменти у цілісність для координації і масштабування себе. Таким чином, інтенційність думки спроможності бути настановується на онтологічну вимогу Бути поза усіма мінливими проєкціями себе-у-світі. Так виникає особливий вимір турботи: запитування про сенс-себе серед порожнечі абсурду, де вічно голодний нестачею мінливих потреб егоїзм у марній гонитві фантомних задоволень прямує до заперечення самого себе — через нігілізм волі до суїциду духа. Який вихід?

Стояння зовні-себе у позиції світу є баченням людиною себе у термінах речей світу, від яких людина себе не відділяє, оскільки спроможність-бути зумовлена можливостями володіти, привласнювати і споживати речі як єдині атрибути екзистенції у невпинній гонитві за мінливим задоволенням. Такою є «економічна людина» — *maxutility*, для якої гранична схильність до споживання компенсується неперервною пропозицією перманентних еталонів спокуси нав'язуваного мімезису утилітарної та гламурної відповідності у «вушці голки» «вузького коридору» для обраних. Це і є «пастка для плебейів» у суспільстві масового споживання, де в надлишку є лише екзистенційний непотріб, що веде до постійного невдоволення собою.

Оскільки окрім реальності світу є ще реальність свідомості, то інтенційний акт стояння у бутті може бути стоянням у проєкті Сущого. Онтологічний проєкт присутності Сущого усуває фрагментарності самості та запобігає фрагментації буття, бо самість і є буттям ґрунту ідеаційних проєктів у їх нормативній довершеності та естетичній образності. Так світ відпускає душу із рабства речей. І тоді душа із чаші, що наповнюється, стає фонтаном, що віддає. Тож чи може філософія дару стати економікою дарування? – Так!

«Економіка дарування»? Економіка є системою гомеостазу екзистуючої турботи через еквівалентний обмін, а дарування передбачає наявність надлишку, причому не у вигляді додаткового продукту чи доданої вартості, а сенсу, що утверджує у бутті. Тобто надлишку, що можливий лише під час реалізації проєкту Сущого як дар Благодаті уприсутненої Істини. Формою такого надлишку є текст і символ. Економіка є системою виробництва і обміну товарів на товари через посередництво мінового еталона еквівалентності з метою задоволення споживчих потреб суспільства. Ми вже наголошували, що якщо товаром є інформація, то яким міновим еталоном можна відобразити транзицію Істини від розуму однієї людини до розуму решти? З одного боку, не можна віддати те, чим не володієш, а з іншого – Істина не може бути власністю: лише настановою духа у Слові у волінні ідеального буття.

Економіка дарування характеризується символічним обміном. Існує два типи обміну: ринковий і символічний. Ринковий спосіб обміну передбачає наявність грошового еталона еквівалентності, що уможливорює товарообмін будь-яким результатом праці, незалежно від кількісних затрат. Згорання тривалості робочого часу до миттєвості обвалює ціновий механізм ринкової системи обміну. Єдина альтернатива – символічний обмін.

Традиційно символічний обмін – це дарування присутності себе у пропонованій речі. Тож цінність такої речі підлягає морально-аксіологічному детермінізму і не вписується у потік монетизованої транзитивності через відсутність кількісних показників виміру, якими оперують суб'єкти обміну. Але ж інформацією торгують за гроші, виходячи з інтенсивності потреби попиту у тексті? – Так. Але ця проблема має три рівні. По-перше, якщо текст є інноваційно-технологічним проєктом інтенсифікації енерговидобутку. Тоді можна прорахувати співвідношення капіталомісткості до капіталовіддачі у часовій протяжності терміну експлуатації машини без урахування морального зносу та виразити це ціною. По-друге, монетизації підлягає ценз за вхід в інформаційну мережу, бо далі текст можна тиражувати безконечно і безплатно. По-третє, структура вартості товару містить фізичну трудову компоненту, яку витісняє промислова машина індустриального виробництва, та інтелектуальну трудову компоненту, якій сьогодні кидає виклик штучний інтелект. Але звідки береться ідея нового світу у свідомості вченого чи в образній уяві митця?

У когнітивному акті існує інформаційна асиметрія між минулим і майбутнім, де інваріанти перетворень у кількісних показниках не пояснюють таємницю появи нового. Можна відстежити і прорахувати синергію індикаторів впливу, але джерело пасіонарності емерджентності залишається таємницею: де є витoki Істини – в природі чи в людині? Чому взагалі це важливо? В економіці під вартістю розуміється енергія. Але інформаційний вимір не релевантний енергетичному. Евристична ідея передбачає мінімум фізичних зусиль, але може дати колосальний ефект економії енергії. Ціна відображає енергетичні затрати, мінімізацію яких здійснює розумна машина. Чи є інформація властивістю речей-у-собі, яку можна відкривати, чи інформація онтологічно міститься в самій людині і об'явлюється на екрані свідомості інтелегібельним зусиллям? Якщо світ є відбитком свідомості, то людина носить світ-у-собі – усю континуальну безконечність семантичного вакууму у вигляді спресованих сенсів можливого буття, які розум вибірково розпаковує і образотворює текстами. Якщо ж семантичний вакуум існує зовні незалежно від людини і вона лише відкриває властивості речей – їх придатність і корисність, долаючи невизначеність, – то тоді розум є фільтром, який вибірково перетворює на інформацію довколишню дійсність, котра детермінує і визначає людське життя у світі. Тож людина створює чи перетворює дані? Чи існує свобода вільного інтелектуального вибору, чи людина фатально запрограмована когнітивним детермінізмом невідомого?

Світ є воля і уява, де свідомість – самотворчий орган світу. Бачення є впізнаванням, проєкцією свідомості та відображенням концепцій узгодженої реальності. Образний ландшафт таких концепцій, що слугує інструментарієм бачення через знання, віри через бачення та волі через віру і є культурою. Якщо мова – оселя буття, то культура – мова опису світу, що забезпечує впізнаваність. А це означає, що опис світу задає обсяг буття. Емоція ж є відображенням ставлення, тобто оціночним мисленням, де застосування розуму спрямовується оком серця. А оцінка ставлення є сенсом – пізнаним сенсом буття як примиренням у спокої із подією, де розум зустрів Сущого. Пізнаний сенс буття не має кількісної міри вираження – лише глибину вдячності за дар благодаті, навіть вистражданої. А це означає, що сенс не має стосунку до інженерного завдання і не зводиться до технологічних операцій, які є засобами. А сенс – це пізнана глибина мети, коли життєва подія вписалася в узгоджену реальність усвідомленої доцільності випробування. Так досвідом збагачуються межі уяви, щоб розширити до безконечності внутрішній всесвіт душі. Культура творить образний ландшафт узгодженої реальності, завдяки чому з'являється інтегральний метафоричний континуум опису світу, і тоді смисли у передавача та приймача збігаються. Так когнітивна платформа формує волютивний солідаризм. Тоді мова актуальних уявлень формує підставу достатності переконань для спільних дій. У свідомості виникає темпоральність сенсу – настанова виправдання –

аксіологічний зміст праксеологічного дійства спільного застосування волі до життя, де функцію підтверджувальних даних для переконання виконує не кількісний показник технологічної можливості, а узгоджений образ синергії індивідуальних очікувань, де не виявлено суперечностей у доступі до блага майбутнього. У цьому місці соціум стає вразливим, бо виникає запит на суб'єкта – носія знання, що зводиться до мистецтва керованої віри, де буде реалізовано або міф, або міраж.

Мислення – це поєднання ідей для творення образних ландшафтів свідомості. Творчість – це поєднання образів у ландшафтній естетиці ідеалізації буття. У творчості проявляється екзистенційний вимір необумовленої волі до найвищого Блага, яким дух оволодіває через зусилля як успадкованою благодаттю. Оскільки Абсолютне неможливо досягнути поза межами дуальностей, протилежностей і полярностей, то суть творчості полягає не в осмисленні та переоцінюванні взаємовпливу цих полярностей, а в спроможності возз'єднання протилежностей, інтеграції інакшості через красу як вияв потреби єднання-з-іншим та любов як силу дарування-себе-іншому. Воля до Абсолюта поза межами будь-якого детермінізму уяви, що базується на досвіді життя чи цінностях утилітарної культури, є найвищою турботою духа людини, незалежно від того, наскільки вона це усвідомлює. Абсолют є тотальною повнотою Цілісності, яка розщеплюється в акті первозданного творення на полярні принципи, які зумовлюють всяке творіння, як Дух і Матерія, як Пуруша і Пракріті, як Сущий і Субстанція. Через те кожне існування кожного творіння носить у собі стан дуальної розщепленості, відірваності від Первозданої Повноти, будучи закинутим у світ, де ціною життя є смерть, і думка про це спричинює страждання. Оскільки все стає небуттям в минулому через ілюзію миттєвості, то все, що несе в собі майбутнє, – теж ілюзія і теж страждання. Тому аскеза – усвідомлене недіяння відстороненої присутності – є спробою духа віднайти у глибинах самого себе зародковий стан первозданої Цілісності, не роздвоєної актом Творіння, реставрації через внутрішню тишу екзистенції спокою недиференційованої єдності, що передувала Світанку Творення Світу, бо якщо На початку було Слово, то До початку мало бути Буття, яке Словом виражалося б як Творення.

Міф – це оповідь про Початок, коли творча сила Слова ставала Живим Тілом Світу. Поки Слово не стало Тілом, воно є чистою недиференційованою потенціальністю Всього, ембріональною Всеєдністю неспроявленої безконечності – Всім в Усьому в можливості. Акт творіння передбачає жертву Творця – від'єднання від цілого, відпадиння і втрату, щоб творіння, переживаючи цей біль як екзистенційний виклик, віднайшло через творчість автентичну цілісність-себе. Тобто творіння віднаходить втрачену Повноту через здобуту автентичність як жертву – дарунок-у-відповідь самого себе, посвяту серця сокрушеного, де у любові з'єдналися протилежності.

Існування світу є безперервним дійством повторення Космогонічного Акту Творення. Для людини екзистенційним ідеалом є повторення Первозданного дійства, де надлишок Буття Творця як першопричина існування всього сотвореного зосереджується у творінні як невідомої потреба множинних імітацій зразкових моделей розпорошеної досконалості. Людина постійно переживає ностальгію за витоками, творчо опредметнюючи її у витворах культури та соціальних інститутах. Людина сама для себе є текстом прихованого послання, таємницею і символом, поясненням і тлумаченням, герменевтичною цінністю онтологічного першоджерела, де вічність завжди бачить себе вперше здивованим оком духа. Мета духа – синтез єдності і блаженства через повернення до витоків дарування-себе у примноженому дійстві здобутків свободи і творчості. Дух людський відновлює первозданну повноту світу парадоксальністю власної реалізованої екзистенції: набуття та усвідомлення свободи через творчість тієї новизни примноженого буття, яке у Книзі Світу було проєктом Сущого. Так людське творіння стає подобою Творця, пропонуючи у власному мистецькому творінні той надлишок Буття, який для Сущого слугував Першопричиною сотвореного. Отож Буття — це Дар Жертви з боку Творця і жертва дару з боку людини.

Суть свободи проявляється у даруванні дару володіння собою. Людина людину може експлуатувати, вимагати покори чи обов'язку дотримання контракту, навіть етики ввічливості. Але єдине, що не підлягає вимозі щодо ближнього, – це претензія дарувати себе. Тому дар є маніфестацією чистої свободи, де вибір здійснює серце. Тож ініціатива дару себе у даруванні ближньому є першою підставою володіння в онтологічному сенсі: дарувати і приймати дар. Дарування є відповіддю на заклик буття досягнути повноту, бо той, хто приймає дар, не може його привласнити, бо невідчужуване не привласнюється: «я» дарувальника у пропозиції цінності досвіду істини як тексту залишається із самим собою у своїй свідомості. Тому дарування примножує, бо первинно передбачає надлишок благодаті.

Змістом споживчого вибору є або привласнення, або отримання. Привласнення завжди передбачає апріорний дефіцит буття, нестачу, яку покликаний анулювати актив власності у статусі інноваційного блага – самозростаючої цінності капіталу. Дар унеможливорює ініціативу претензії на володіння через привласнення, наприклад, як грошовий дохід є претензією офіруваної у вартість виробленого продукту праці. Отримання відображає не апріорний дефіцит, а наявний надлишок, зосереджений на досягненні повноти через дарування-у-відповідь. Екзистенційна повнота досягається через свободу волі. Справа в тому, що людина не детермінована необхідністю повтору себе у зародковій присутності своєї природи (як тварина через визначену властивість свого виду). Дух людини є волею до безконечності всеосяжного буття у вічному існуванні, тому предметом дару може бути лише такий трофей духа, який несе досвід

розширених можливостей, що відсилають до онтологічної Повноти Великого Початку, де Слово вміщувало Все.

Транзитивність дарування-себе здійснюється простором символічного обміну. Що може дарувати та віддаровувати людина людині в акті символічного обміну? – Досвід Істини!

Економіка символічного обміну, вибудована на мінових відносинах дарування-себе, все ще виглядає абсурдно без з'ясування принципу розподілу (адже закони розподілу, згідно з рікардіанським твердженням, є предметом політичної економії). Сучасна інформаційна економіка, з одного боку, наближається до онтології як форми зв'язку між словом і світом у їх єдності Першопочатку, коли у Слові зосереджувався світ у його чистій можливості-бути. З іншого боку, економічна людина – це не лише *maxutility*, а «людина потреби» як споживач часу у режимі дозвілля, де сурогатом надлишку є показово статусне споживання брендових речей як остаточної профанації святості сакральної трати.

Дарування є досвідом неможливого у тому розумінні, що закон руху живих систем у природі вибудований на основі метафізичної еквівалентності між життям і смертю, де даруванням може бути лише жертвопринесення, адже офіруване життя передбачає смерть дарувальника. Потреба споживання в інформаційній економіці – це неусвідомлювана онтологічна потреба суверенної завершеності буття людини, де дух утверджується в абсолютному. Сучасна інформаційна економіка в її екзистенційному вимірі нагадує шпагат: вона анулювала негативне відчуження суб'єкта праці від продукту праці, вирвавши цього суб'єкта зі стану атомізованого нерозрізнення елементарного біологічного факту як додатка до машини у структурі засобів виробництва, проте занурила його у вимогу статусного споживача спектаклярних видоцих, де чуттєво-вражаюче споживання нав'язуваного контенту стало зобов'язувальною присутністю функціонального виміру зайнятості у формальній структурі дозвілля. «Оргазм шопінгу» – це профанна вульгаризація симуляції сакрального, де образ без подоби, інформаційне благо без екзистенційної глибини, а отже, без онтологічної референтності вищому сенсу, нескінченно транслюється ринком у відтворенні видимості без суті. Люди стали примарами імпотентного духа, де їм визначено та легітимізовано останній вид спротиву світові як абсурду порожнечі – нігілізм.

Символічний обмін не треба плутати із символічним споживанням як демонстративною тратою надлишку буття для вираження гламурної статусності влади екстатичної профанності в умовах найнижчого показника аксіології онтологічної значущості, що дає відчуття абсурдності усього суцього.

Свідомість духовного чину зумовлюється сакральністю установчої події упорядкованого буття, коли хаос було перетворено у космос і постав світ. Парадигма установчої події світотворення і людська причетність до неї дає розуміння ідентичності для індивіда і соборності для спільноти, відтворюючись

в історії через традицію та ретранслюючись у формі міфу у культурі, проєктивний характер якого можна визначити як Національну Ідею. Проте ця парадигма парадоксально ентропійна в силу розвитку інженерно-прикладної науки технологічного освоєння світу. Справа в тому, що принцип наукової достовірності базується на експериментально підтвердженому факті інструменталізованого знання. Так, наукова картина світу задає рамки культурно-нормативної догми серійно відтворювальних результатів експерименту, що став повсюдно повторювальною когнітивно-безальтернативною істиною, тобто догмою. Наука стала ерзац-замінником релігії, де економіка виступає знаряддям профанного як сакрального без трансцендентного. Тобто економіка – це банальна релігія земного божества.

Отже, забуття через пріоритет профанічного як економічного виснажує життя культурного організму, де відсутні відповіді про сенс, адже виробництво і споживання – це засоби екзистенції, а не цілі. Так працює механізм занепаду культури – соціоентропія, – де засоби штучно перетворено на цілі, що призводить до нігілізму свідомості і паралічу волі, до відчуття абсурдності суцього у бутті. Це ніцшеанська культурна формула «мертвого бога» – невоскреслого для матеріалістичного капіталізму Христа.

Під цим кутом зору можемо розуміти капіталізм як периферію еона історії. А периферія завжди живиться дотаціями духа із священного топоса установчої події, що дає усвідомлення метафізичної причетності – волю і віру у безсмертя. Через те людська екзистенція супроводжується постійним невпокоєм у культурі, постійним невдоволенням нормативними рамками упорядкованих умов існування. Людину визначає схильність до бунту – дистанціювання себе від задушливої тісноти штучно олюдненого світу, що став в'язницею зобов'язувального примусу для духа. У пошуках сенсу понад рутину того, що є в часі, котрий минає, людина перебуває в очікуванні буття, в сподіванні прищестя збагачувальної новизни, у прийдешності свята душі. Саме цим заперечує людина тварину-у собі – соціальну тварину, у якій жадова витіснила сором, а влада – страх.

В інтелектуальному продукті – тексті, – на відміну від фізичного продукту, праця як детермінанта можливостей і воля до дії як смислова настанова духа перестають перебувати у дуальній опозиції. Детермінація свідомості лише уявою дає новий екзистенційний смисл – подолати обмеження для п'яного польоту творчого екстазу від наповнення душі таємницею небувало: художник слова стає пророком волі, тятивою лука, що вицілює майбутнє, очікуване всіма. Так слово стає іманентною вимогою акту дарування-себе у символічному обміні, бо той, хто отримав благодать як надлишок буття у вигляді істини одкровення, приречений стати хлібом і вином для колективного причастя жертвопринесення себе у любові, любов'ю і заради любові, де пошукуваний сенс став блаженством існування.

У традиційних суспільствах акт дарування відрізняв людину від тварини, оскільки передбачав особисту відмову від насолоди на противагу тваринній пожадливісті як чеснота стриманості. Поширена думка, що первинним наміром дарувальника є зобов'язати отримувача дарунком-у-відповідь. Виходить, що взаємність дарування приховує комерційний мотив максимізації егоїстичної вигоди, а отже, є екзистенційною суперечністю, оскільки добродійність дару і зобов'язувальна вимога взаємності – несумісні. Чому ця теза хибна? – Об'єкт дару завжди пов'язаний із надлишком, а не дефіцитом. Дарування є пропозицією-себе, своєї сутності, репрезентативно-символічної присутності, що принципово не може мати мінового еквівалентного еталона, а лише зворотню транзитивність взаємної присутності дарування-себе-у-відповідь. Тому у даруванні себе, у пропозиції глибин досвіду душі ближньому буття вивільняється від предметної сфери, де трудозатрати виробництва речі підлягають кількісному вираженню, виходять за межі каузальних зв'язків очікуваної взаємності із прихованим мотивом привласнення.

Рух слова як дару – це більше, ніж рух речі як товару між продавцем і покупцем. Рух слова як дару – це нічим не обумовлене явище новизни. Це чистий вияв волі у пропозиції надлишку буття, що є духовним виміром людини не як здобувача трофеїв природи для нагромадження соціальної енергії у фіктивних знаках вартості, а як провідника благодаті, який надає новий досвід опису світу у розширених можливостях та поглиблених смислах. Не виробництво і накопичення, а саме споживання може характеризуватися тотальністю примноження і самозростання, адже всього одне сказане слово стає поживою розуму мільйонів людей. Потреба дарувати інсайти екзистенційних одкровенень, а не нагромаджувати майнові активи – ось моральний наратив волі до влади для меритократичних еліт майбутнього: панує той, хто дарує цінність.

Лише у символічному обміні, завдяки присутності духа дарувальника у тексті пропозиції, може бути реалізовано принцип екзистенційної безкоштовності як сфери, центр якої є скрізь. Слово – модус невідчужуваної присутності, що відображає тотальність Істини у розумах людей як центрах світу. Розум кожної людини як орган споживання Слова конвертує душу у тріумфуючу континуальність проявленої як благодать Істини. Люди стають єдиним Тілом Духа, споріднені уявою загального Добра та об'єднані спільною волею утвердити цілісність буття у вимірах пізної досконалості.

Наразі невідомо, яким чином нульові граничні витрати виробництва цифрових технологій та нульові витрати альтернативного застосування Єдиної інтегральної Істини зможуть здолати мальтузіанську пастку харчового дефіциту, передусім у планетарному масштабі. Тому як біологічна істота, що залежить від енергопостачання організму, людина матиме потребу в інституціоналізації механізмів розподілу при символічному обміні. Гіпотеза така: джерелом доходу для ініціатора слова може бути формальний ценз за можливість входу

користувальника тексту в інформаційну мережу. Ценз – мінімальний, наприклад, умовно одна гривня. Якщо мільйон користувачів здійснять цю мінімізовану трансакцію, то протягом незначного проміжку часу інсайдер тексту стане мільйонером. Максимально привласнюване постає із мінімально відчужуваного мінімумом зусиль і затрат.

Таких інсайдерів семантичного континууму, спроможних фільтром своєї свідомості розпаковувати спресовані сенси і конвертувати їх в екзистенційні тексти онтологічної новизни у модусах аксіологічної значущості, ми визначаємо як когнітаріїв. Воля до влади та потреба невиситимої жадоби невгамовної насолоди у вибірковому користуванні дефіцитними спокусами матеріального світу стане маркером нереалізованої неавтентичної особистості, а не привілеєм еліти як в наш час, передусім тому, що цифрові і квантові технології анулюють детермінізм простору і часу, дійшовши межі субстанційного першоелемента матерії, у якому сила вивільненої енергії може або зруйнувати увесь Всесвіт, або повернути Світ у стан примордіального достатку райської реальності, де умовою виступає моральна чистота та незайманість серця волею до зла.

Оскільки вартість розпадається на доходи, то існуючі в усі часи товарного виробництва економічні суперечності зосереджуються у сфері розподілу доходів. Ця проблема відображається на двох рівнях: поверхневому, або інституційному, та глибинному, або етичному. Інституційний рівень відображає нормативні патерни систематизованого досвіду оптимізованих практик взаємодії між суб'єктами власності трудових і матеріальних ресурсів. Етичний рівень відображає культурні наративи відносин людини з людиною. Етичний рівень кристалізується в інституційній формі, визначаючи межі між людьми, поміж якими відбувається рух продуктів праці. Згідно із цим принципом, за соціально-трудовою основою можна виділити такі системи організації праці: система примусової праці, система оплачуваної праці та система творчої праці. У системах оплачуваної праці вартість розпадається на доходи, а не привласнюється повністю суб'єктом влади. Але власники засобів виробництва для максимізації прибутку додумалися інвестувати у виробництво засобів виробництва, що супроводжувалося емансипацією праці (негативною як безробіття і позитивною як нові креативні можливості творчого застосування себе понад рутину одноманітності трудових операцій). Все більшу роль почав відігравати фактор творчості і як джерело прибутку технологічно-інженерних інновацій, і як суто людський спосіб самореалізації духовних поривань через мистецтво, науку і філософію. Система творчої праці, вилонившись із системи оплачуваної праці, стане візитівкою ноуменальної цивілізації, де характер відносин людини з людиною, відображений рухом вартості, матиме абсолютно відмінний від попередніх трудових систем характер. В умовах світу як дефіциту, тобто матеріальної економіки, для потреб і можливостей максимізації корисності людина підходила як до

природного, так і антропогенного середовища з інструментальною міркою перспективи вигоди, трактуючи ближнього як знаряддя і як потенційне джерело доходу. В умовах капіталізму цей нормативний патерн отримав назву «споживна вартість найманої робочої сили». Тобто одна людина трактувала іншу людину як об'єкт, а не суб'єкта. А експлуатація об'єкта і предмета морально не обумовлена. Це пояснює, чому в сучасній економічній науці панує математика без моралі. Замість відносин «Я - Ти» працювала і продовжує працювати формула «Я-Воно» – річ, арістотелівське знаряддя, що говорить, лише перманентно оплачуване за гроші на ринку ресурсів.

Інституціоналізація наративу «Я-Ти» у системі суб'єкт-суб'єктних відносин трактується нами як становлення нооекономіки. Чому саме зараз? З одного боку, сучасні нано-нейро-біо-технології уможливають “штучне безсмертя” – невизначено довгу тривалість життя внаслідок заміщення на атомно-молекулярному рівні зношених елементів живої речовини організму на неживу (а неживе померти не може). З іншого боку, цифрові і квантові технології, анулювавши детермінізм просторово-часової протяжності виробничих процесів, зруйнують екзистенційну дихотомію між зайнятістю і дозвіллям: форматом зайнятості стане споживання текстів на дозвіллі, де вартістю виступатиме герменевтичний капітал. А для цього потрібно щоб адресатом інформаційного впливу був суб'єкт, а не об'єкт. Тобто, меркантильна формула «Я-Воно» буде заміщена атрактивною формулою «Я-Ти».

Далі: споживання тексту передбачає образну тотожність іманентних світів, тобто люди мають мати культурну ідентичність спільного аксіологічного поля картини світу і буття. Люди мають не просто розуміти одне одного, а глибоко співпереживати у відтворенні образів, які не редукуються під впливом спадної граничної корисності зниження уваги та втрати інтересу. Тобто має працювати щось глибинне: не чуттєва спектакулярна розвага емоційного подразнення чи спокуси, а те, що підносить дух людини у вимірах її онтологічної природи, а саме Архетип.

У цьому контексті під архетипом розуміємо неусвідомлюваний інтегральний модус колективної волі до життя в образній репрезентації традиційною культурою, передусім як міф. Якщо міф – це оповідь про початок, то архетип – це персоніфіковане дійство відтворення початково упорядкованого світу. А це означає, що Архетип формується у період антропосукцесії – взаємоадаптації людності і природного ландшафту у засобах життя та способах відтворення, зумовлених специфікою антропологічної рівноваги. Архетип стосується земного існування, але наділений трансцендентною конотацією, а значить, у культурі він є інструментом роботи із свідомістю для узгодження ритмів практики із ритмами душі.

Розглянемо на прикладі України у біблійному контексті. Антропосукцесія праукраїнців у своїй акматичній фазі, тобто, коли надлишок додаткового продукту зумовив розвиток унікальної культури,

– це Трипілля-Кукутень. Тому базовий екзистенційний Архетип українця – це хлібороб, де Хліб є Тілом Життя і як ціль, і як засіб. Домінуючий есхатологічний Архетип України фемінний – це Велика Мати-Берегиня, тобто Природа, Земля. Якщо первинною онтологічною даністю для біблійного Ізраїля було Небо, персоніфіковане Отцем, то для України такою даністю є Земля. Отже, есхатологічна ціль України – віднайдення свого Неба через ойкос своєї Святої Землі, тобто через Хліб, який, ставши Словом, стає Тілом Істини. Отже, покликання України – стати майданчиком будівництва Царства Духа у Слові Істини. Людський ресурс такого «будівництва» визначається нами як когнітаріат, а «будівельний майданчик» – нооекономіка.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Як співвідноситься діяльність когнітарія із принципом Архетипу? Відомо, що ціннісні судження споживчого вибору оперують поняттям цінності як найвищої потреби на шкалі потреб. Отже, цінність привласнюваної речі визначається альтернативною цінністю наступної за інтенсивністю потреби речі, якою було вимушено зігноровано в силу обмеженого вибору (не можна мати все відразу). Нагромаджувана сукупність вимушено проігнорованих речей становить собою тягар душі нереалізованих як можливості потреб. Тобто це волютивна енергія бажання, пульсація невдоволення емоцій, накопичення яких провокує екзистенційні запити щодо сенсу існування. Архетип вміщує потенціал нереалізованої волютивності поза рамками каузального усвідомлення. Так формується сценарій викликів долі, який успадковується. Архетип стає недиференційованим резервуаром збурень волі до певних видів активності, представлених минулими обмеженнями. Але Архетип має зустрітися з Логосом, щоб око духа бачило вищу ціль волютивного акту – онтологічний сенс.

Когнітарій – це той, хто інтегрував «тінь», асимілювавши її через вищий атрактивний принцип метафізичної релевантності потреби як обов'язку та можливості як свободи у творчості художньої цінності. Пропозиція такої цінності є подією дарування-себе у комунікативному акті символічного обміну нооекономіки ідеаційної культури кордософійної цивілізації. Таке дарування-себе є елементом секуляризованого євхаристійного дійства, що уникає детермінізму суперечностей відносин розподілу.

Когнітарій – Нова Українська Людина – це той, хто у Символі етнокультури відрефлексував ключ оновлювальної сили до поточних обставин історичного буття і вчинив акт дарування-себе мірою творчої довершеності опису світу в естетичному, екзистенційному, нормативному та когнітивному значеннях.

Когнітарій – Нова Українська Людина – крізь суєту і метушню світу у його мінливих цілях і відносних засобах вміє бачити суть і віднаходити спокій між Вічністю понад світом та тишею у собі. І тоді з глибин внутрішньої тиші приходить Слово,

яке змінює стан свідомості і через неї творчістю світ, де цінність постає не вимогою часу, а покликанням абсолютного.

Когнітарій – Нова Українська Людина – не будує «вузького коридору» для Левіафана; він змінює принцип упорядкованості. Будь-який Левіафан являє собою волю до влади як тотальне панування над уніфікованим простором як джерелом енергії. Як допотопний Нефілім, він виявляє прогресуючу невиситимість і через політичну могутність прямує до своєї катастрофи. Левіафан – це конструктивна необхідність використання зла, де ціною миру є загрожений спокій, а не лише інституційно обмежена свобода.

Когнітарій – Нова Українська Людина – змінює співвідношення свободи і необхідності при вписуванні людини у порядок, установча подія творення якого передбачає насильство. Влада навчилася імітувати конкуренцію через симулякр «залізного закону олігархії», де свобода людини можлива лише як продукт інституційної ненависті між різними органами тіла Левіафана.

Когнітарій – Нова Українська Людина – пропонує інший міф установчої події, де світ постає не із ритуальної жертви, а цивілізація – не з Каїнового братовбивства, а з іманентно-делокалізованого пророцтва Благодаті Абсолютного із Людини, через Людину у світ для Людини в Історії.

Когнітарій – Нова Українська Людина – меритократ Царства Духа, що відкриває вічні Істини і поширює їх алегоричними образами метафоричних ландшафтів культури, де ресурсом самозростання виступає герменевтичний капітал.

Когнітарій – Нова Українська Людина – лірник міфу Великого Повернення через екзистенційне оновлення, через глибоке переосмислення онтологічних сенсів буття, через пологи Слова, яке безконечно множить Тілом у Вічності під омофором Софії над кручами Дніпра. Пора!

ЛІТЕРАТУРА

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. К. : Ніка-Центр, 2014. 440 с.
2. Воронюк О. Філософія сакрального. К. : Видавець Марко Мельник, 2018. 256 с.
3. Вулдрідж А. Влада гідних. Як меритократія створила сучасний світ. К. : Наш Формат, 2024. 480 с.
4. Джадт Т. Нещасна земля. Львів : Човен, 2022. 224 с.
5. Еліаде М. Пошуки. Історія та смисл в релігії. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 256 с.
6. Кауфман С. За межами піраміди потреб. Новий погляд на самореалізацію. К. : Лабораторія, 2011. 400 с.
7. Кіссинджер Г., Манді К., Шмідт Е. Генезис. Штучний інтелект, надія та людський дух. К. : Стоун Паблішинг, 2026. 224 с.
8. МакКлоскі Д. Гуманоміка. Новий і старий підхід до економічної науки. К. : ТОВ «Велл Букс», 2024. 200 с.

9. Маклаков А. Влада і насолода. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2019. 240 с.
10. Пайн Дж. Економіка вражень: битва за час, увагу та гроші клієнта. Х. : Віват, 2022. 416 с.
11. Плетінга Е. Підґрунтя і належна функція. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2025. 384 с.
12. Рейнін Г. Пластична реальність. К. : «Колесо Життя», 2024. 236 с.
13. Стубб А. Трикутник влади. Врівноваження нового світового ладу. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2026. 304 с.
14. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 664 с.
15. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга друга. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 616 с.
16. Трумен К. Еволюція сучасної ідентичності: культурна амнезія, експресивний індивідуалізм і шлях до сексуальної революції. К. : Наш Формат, 2025. 400 с.
17. Федорика Д. Філософія дару. Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2017. 248 с.
18. Франкл В. Воля до сенсу. Основи та застосування логотерапії. К. : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2015. 272 с.
19. Шивельбуш В. Речі і люди. Есей про споживання. К. : Ніка-Центр, 2024. 192 с.
20. Шиллер Р. Наративна економіка. Як історії стають вірусними й зумовлюють важливі економічні події. Х. : Віват, 2026. 384 с.

REFERENCES

1. Assman, A. (2014), *Prostory spohadu. Formy ta transformatsii kul'turnoi pamjati*, Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraina, 440 s.
2. Voron'iuk, O. (2018), *Filosofija sacral'noho*, Vydavets' Marco Mel'nyk, Kyiv, 256 p.
3. Vulrig, A. (2024), *Vlada hidnyh. Jak merytokratija stvoryla suchasnij svit*, Nash Format, Kyiv, Ukraina, 480 s.
4. Jzadt, T. (2022), *Neszhasna zeml'ja*, Choven, Lviv, Ukraina, 224 s.
5. Eliade, M. (2018), *Poshuky. Istorija ta smysl v religii*, DUH I LITERA, Kyiv, Ukraina, 256 s.
6. Kaufman, S. (2011), *Za meshzamy piramidy potreb. Novyj pohljad na samorealizaciju*, Laboratorija, Kyiv, Ukraina, 400 s.
7. Kissinger, G., Mandi, K. and Shmidt, E. (2026), *Shtuchnyj intelekt, nadija ta l'udskij duh*, Stoun Publishing, Kyiv, Ukraina, 224 s.
8. MakKlosky, D. N. (2024), *Hoomanomika: Novyi – I staryi – pidhid do ekonomichnoji nauky*, TOV «Vell Books», Kyiv, Ukraina, 200 s.
9. Maklakov, V. (2019), *Vlada I nasoloda*, Vydavnytstvo «Ranok» Fabula, Kharkiv, Ukraina, 240 s.
10. Pain, G. V. (2022), *Ekonomika vrahzen': bytna za chas, uvahu ta hroshi klijnta*, Vivat, Harkiv, Ukraina. 416 p.
11. Pletinga, E. (2025), *Pidgrunt'ja I nalezhna funksija*, DUH I LITERA, Kyiv, Ukraina, 384 s.

12. Reinin, H. (2024), *Plastychnba real'nist'*, Koleso zhyttija, Kyiv, Ukraina, 236 s.

13. Stubb, A. (2026), *Trykutnyk vlady. Vrivno-vaxhebb'ja novoho svitovoho lady, A-BA-BA-HA-HA-MA-HA*, Kyiv, Ukraina, 304 s.

14. Teilor, Ch. (2018), *Sekul'jarna doba. Knyha persha, DUH I LITERA*, Kyiv, Ukraina, 664 s.

15. Teilor, Ch. (2018), *Sekul'jarna doba. Knyha druha, DUH I LITERA*, Kyiv, Ukraina, 616 s.

16. Trumen, K. (2025), *Evol'utsija suchasnoji identychnosti: kul'turna amnezija, ekspresyvnuj individualism I shl'ah do seksual'noji revol'utsii*, Nash Format, Kyiv, Ukraina, 400 s.

17. Feforyka, D. (2017), *Filosofija dary*, Wydavnytstvo Ukrains'koho katolyts'koho Universytetu, Lviv, Ukraina, 248 s.

18. Frankl, V. (2025), *Volja do sensu. Osnovy ta zastosuvann'ja lohoterapii*, Wydavnytstvo Rostyslava Burlaky, Kyiv, Ukraina, 272 s.

19. Shyvel'bush, V. (2024), *Rechi I l'udy. Esey pro spozhyvann'ja. Nika-Tsentr*, Kyiv, Ukraina, 192 s.

20. Shyller, R. (2026), *Naratyvna ekonomika. Jak istorii stajut' virusnymy I zumovljuut' vazhlyvi ekonomichni podii*, Vivat, Harkiv, Ukraina, 384 s.

Стаття надійшла: 30.06.2026

Стаття прийнята: 23.07.2026

Стаття опублікована: 31.08.2026